

Kan bare gjengis offentlig i
anonymisert form, jf. domstolloven
§ 130 første ledd

NORGES HØYESTERETT

Den 17. januar 2022 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Indreberg, Kallerud og Høgetveit Berg i

HR-2022-141-U, (sak nr. 22-002334SIV-HRET), sivil sak, anke over dom:

A (advokat Knut Henning Larsen)

mot

B (advokat Eirik Glad Balchen)

C (advokat Åse Johnsen Drabløs)

avsagt slik

D O M :

- (1) Saken gjelder pådømmelse av erstatningskrav etter frifinnelse for straffekravet.
- (2) A, som tidligere het AA, er født 00.00.1997. Han ble 28. oktober 2020 tiltalt for å ha hatt seksuell omgang med barn under 14 år, jf. straffeloven (1902) § 195 første ledd andre straffalternativ, jf. § 206. Grunnlaget var dette:
 - «a)
I tidsrommet fra 27. februar 2012 til og med 2013 i Xveien 00 i Y og/eller andre steder, fikk han ved minst en anledning C, født 00.00.2002, til å sugе hans penis og sugde ved minst en anledning Cs penis. Ved flere anledninger masturberte han C og fikk C til å masturbere ham.
 - b)
I tidsrommet fra 27. februar 2012 til og med 2013 i Xveien 00 i Y og/eller andre steder, førte han ved en anledning sin penis inn i endetarmen til B, født 00.00.2001, og sugde hans penis ved en annen anledning. Han masturberte også B ved flere anledninger og fikk ved flere anledninger B til å masturbere ham.»
- (3) C og B er As fettere.
- (4) Kristiansand tingrett avsa 15. januar 2021 dom med slik domsslutning:

«I.

AA, født 00.00.1997, dømmes for 2 – to – overtredelser av straffeloven (1902) § 195 første ledd første straffalternativ.

Straffen settes til: Samfunnsstraff i 420 – firehundreogtjue – timer med en gjennomføringstid på 1 – ett – år, subsidiært fengsel i 1 – ett år.

II.

AA, født 00.00.1997, dømmes til å betale oppreisningserstatning til C med 100 000 – hundretusen – kroner, innen 14 dager fra dommens forkynnelse og med tillegg av rente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum.

III.

AA, født 00.00.1997, dømmes til å betale oppreisningserstatning til B med 175 000 – hundreogsyttifemtusen – kroner innen 14 dager fra dommens forkynnelse og med tillegg av rente etter forsinkelsesrenteloven § 3 første ledd første punktum.»

- (5) Tingrettens dom var enstemmig.
- (6) A anket dommen for så vidt gjaldt bevisbedømmelsen. I tillegg begjærte han ny behandling av de sivile kravene.
- (7) Agder lagmannsrett avsa 27. august 2021 dom med slik domsslutning:
- «1. AA, født 00.00.1997, frifinnes i straffekravet.
2. AA betaler innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse 150 000 – etthundreogfemtusen – kroner i oppreisningserstatning til hver av de skadelidte C og B.»
- (8) Frifinnelsen for straff var enstemmig. Erstatningsavgjørelsen ble avsagt under dissens. De to fagdommerne mente A måtte frifinnes også for erstatningskravet, mens de fem meddommerne mente det var grunnlag for erstatning.
- (9) A har anket dommen til Høyesterett for så vidt gjelder idømmelsen av erstatningsansvar. Anken gjelder bevisbedømmelsen og rettsanvendelsen. Det anføres at lagmannsrettens flertalls uttalelse om at A «med vilje har begått de handlingene som er beskrevet i tiltalen» er i strid med uskyldspresumsjonen. Videre anføres at det faktiske avgjørelsesgrunnlaget i dommen ikke gir grunnlag for å konkludere med at det er klar sannsynlighetsovervekt for at A har begått handlingene i tiltalen. Endelig anføres at domfellelsen er i strid med retten til rettferdig rettergang i EMK artikkel 6 nr. 1, idet A kun er dømt av meddommerne, noe som gir mindre rettssikkerhet enn om kravet var blitt behandlet etter tvistelovens regler.
- (10) B og C har begge anført at lagmannsretten korrekt har tilkjent oppreisningserstatning, og at uskyldspresumsjonen ikke er krenket. Dersom uskyldspresumsjonen skulle være krenket, kan krenkelsen repareres ved at Høyesterett fastslår krenkelsen.
- (11) Høyesteretts ankeutvalg bemerker:

- (12) Anken gjelder en særskilt anke over sivile krav i straffesak. Utvalgets behandling av anken skal følge tvistelovens regler, jf. straffeprosessloven § 435. Etter tvisteloven § 30-3 andre ledd bokstav d kan Høyesteretts ankeutvalg oppheve lagmannsrettens dom dersom det enstemmig finner grunnlag for det.
- (13) Det følger av Grunnloven § 96 andre ledd og EMK artikkel 6 nr. 2 at enhver har rett til å bli ansett uskyldig inntil det motsatt er bevist etter loven. Dette er ikke til hinder for at det kan ilegges erstatningsansvar på grunnlag av forhold som den ansvarlige er frifunnet for i straffesak. Men det er i slike tilfeller et krav at avgjørelsen som ilegger erstatningsansvar, er utformet på en måte som ikke røkkes ved den frifinnende straffedommen.
- (14) Hva dette innebærer for utformingen av begrunnelsen for erstatningskravet er beskrevet i HR-2018-1909-A med videre henvisninger til tidligere praksis. I avsnitt 54 i denne dommen heter det:

«Når det gjelder den nærmere utformingen av begrunnelsen for å idømme erstatning for handlinger som skadevolder i samme sak strafferettslig er frifunnet for, er det gitt en grundig redegjørelse for dette i HR-2018-1783-A, som også er dekkende for mitt syn. Jeg viser særlig til avsnitt 32 hvor det heter:

’Jeg trekker ut av denne dommen og de tidligere avgjørelsene fra EMD som jeg har nevnt, at det må foretas en totalvurdering, der ‘the use of some unfortunate language’ ikke uten videre innebærer en krenkelse av uskyldspresumsjonen. Ord og uttrykk som ikke er spesifikt strafferettslige, men som naturlig leder tankene i retning av straffbare handlinger, kan imidlertid etter omstendighetene medføre en krenkelse dersom bruken av dem ut fra sammenhengen innebærer at skadevolder i realiteten blir tilskrevet en straffbar handling. I så fall holder det ikke at begrunnelsen for øvrig påpeker forskjellen på strafferettslige og sivilrettslige beviskrav og understreker at tilkjenningen av erstatning ikke røkkes ved den strafferettslige frifinnelsen.’»

- (15) I avsnitt 55 i HR-2018-1909-A presiseres ytterligere hvordan begrunnelsen må utformes for å unngå å krenke uskyldspresumsjonen. Det heter her:

«I tillegg er kravene som må stilles til domsgrunnene oppsummert i Rt-2014-705, senere gjengitt i HR-2017-2387-U og HR-2018-1068-U:

’I saker som dette står lagmannsretten overfor den krevende oppgaven det er å gi en tilstrekkelig dekkende begrunnelse for sin avgjørelse av de sivile kravene, samtidig som denne begrunnelsen ikke med rimelighet må kunne oppfattes slik at den – direkte eller indirekte – røkkes ved konklusjonen i den frifinnende straffedommen, jf. Rt-2009-1456 avsnitt 28 flg. Om det siste er tilfellet, beror på en vurdering av dommen sett som et hele. Det er da vesentlig at domsgrunnene får frem forskjellene i beviskrav, at man unngår typisk strafferettslig terminologi, at premissene ikke kobles opp mot elementer i straffesaken som for eksempel tiltalebeslutningen eller spørsmålsskriftet til lagretten, og at det uttrykkelig sies at idømmelsen av erstatningsansvaret ikke røkkes ved den konklusjon at det ikke er grunnlag for straffansvar. Domsgrunnene må heller ikke ellers etterlate det inntrykk at retten mener det var grunnlag for straffansvar, eller være utformet slik at de i realiteten må lede til den konklusjon at det ikke var grunnlag for frifinnelse, jf. Rt-2008-1292, Rt-2009-1456, Rt-2012-47, Rt-2013-22 og Rt-2014-249.’»

- (16) Flertallet i lagmannsretten ga denne begrunnelsen for å tilkjenne erstatning:

«Flertallet, samtlige meddommere, er kommet til at det er 'klar sannsynlighetsovervekt' for at A med vilje har begått de handlingene som er beskrevet i tiltalen. Selv om det er åpenbare uoverensstemmelser i de fornærmedes forklaringer, slik det er redegjort for under straffekravet, legger flertallet avgjørende vekt på at det er to fornærmede som har forklart seg om overgrep, og at begge etter at forholdet ble politianmeldt har fått betydelige psykiske reaksjoner.»

- (17) Flertallet viser her til korrekt beviskrav, og det er ellers i dommen nevnt at idømmelsen av erstatningsansvar ikke rokker ved den strafferettslige frifinnelsen. Som det fremgår av det siterte fra tidligere rettspraksis er dette ikke tilstrekkelig dersom skadevolder i realiteten blir tilskrevet en straffbar handling, slik som tilfellet etter ankeutvalgets oppfatning er her. Det vises til at flertallet angir «handlingene som er beskrevet i tiltalen» som grunnlag for å tilkjenne erstatning, altså de handlinger A ble frifunnet for i straffesaken. Også videre i avsnittet bruker flertallet strafferettslig terminologi, slik som å omtale skadelidte som «fornærmede» og de aktuelle handlingene som «overgrep». Samlet innebærer flertallets begrunnelse en krenkelse av uskyldspresumsjonen i Grunnloven § 96 og EMK artikkel 6.
- (18) Krenkelsen kan i dette tilfellet ikke repareres gjennom ankeutvalgets behandling. Tiltalen gjaldt som nevnt overtredelse av straffeloven (1902) § 195 første ledd *andre* straffalternativ – seksuell omgang med barn under 14 år og den seksuelle omgangen omfattet samleie eller handlinger som likestilles med dette, jf. § 206. Tingretten fant ikke alle handlingene nevnt i tiltalen bevist og domfelte for overtredelse av § 195 første ledd *første* straffalternativ – seksuell omgang uten samleie. Ved avgjørelsen av straffekravet viste en samlet lagmannsrett til tingrettens angivelse av de mulige overgrepene art og omfang. Uten noen nærmere begrunnelse uttaler likevel flertallet ved behandlingen av erstatningskravet at «A har begått de handlingene som er beskrevet i tiltalen». På denne bakgrunn kan det ikke legges til grunn at resultatet ville blitt det samme ved en ny behandling av erstatningskravet.
- (19) Etter dette finner ankeutvalget det enstemmig klart at det foreligger slike feil ved lagmannsrettens dom at den må oppheves så langt den gjelder erstatningskravene, jf. tvisteloven § 30-3 andre ledd bokstav d.
- (20) Det er etter dette ikke nødvendig å ta stilling til de øvrige anførsle i anken.
- (21) Den ankende part har krevd sakskostnader for Høyesterett. Det skal ikke tilkjennes sakskostnader når det foreligger oppnevning etter straffeprosessloven § 107 e og § 100 tredje ledd, jf. Rt-2012-201 avsnitt 44.

S L U T N I N G

1. Lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 2, oppheves.
2. Sakskostnader tilkjennes ikke.

Knut H. Kallerud
(sign.)

Hilde Indreberg
(sign.)

Borgar Høgetveit Berg
(sign.)